СЕКЦІЯ 28.
ЖУРНАЛІСТИКА, МЕДІА ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Захарчук Діана Сергіївна, здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту філології та журналістики
Житомирський державний університет імені Івана Франка; Україна

Науковий керівник: Близнюк Андрій Сергійович, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри журналістики, реклами та PR
Житомирський державний університет імені Івана Франка; Україна

МИСТЕЦТВО ОПОРУ: ВІЙНА В УКРАЇНСЬКІЙ КІНОКУЛЬТУРІ

Під час російсько-української війни кінематограф став одним зі способів фіксації подій та поширення свідчень про них. Документальні стрічки дають змогу зберегти матеріали, зняті безпосередньо в зоні бойових дій, а художні фільми звертаються до переживань людей, які зазнали впливу війни. Значення таких творів пов'язане також із потребою збереження суспільної пам'яті [1].

Метою дослідження є визначення основних форм опору в українському воєнному кінематографі та характеристика засобів їхнього представлення. Матеріал дослідження становлять шість стрічок 2022–2025 років: «20 днів у Маріуполі», «Залізні метелики», «2000 метрів до Андріївки», «Люди зі сталі», «Бачення метелика» та «Буча». Застосовано змістовий, порівняльний і візуальний аналіз. Окрему увагу приділено співвідношенню документального матеріалу, художніх прийомів та способів зображення героїв.

У документальному фільмі «20 днів у Маріуполі» (2023) Мстислава Чернова інформаційний опір ґрунтується на безпосередній фіксації подій. Зйомки журналістів у місті під час облоги показують наслідки обстрілів, роботу медиків і становище цивільного населення. Відсутність постановочної реконструкції посилює значення кадрів як свідчень. Подальше поширення фільму через медіаплатформи забезпечує доступ до цих матеріалів ширшій аудиторії [2].

Фільм «Залізні метелики» (2023) Романа Любого розглядає збиття літака MH17 та інформаційні маніпуляції навколо трагедії. У стрічці використано архівні матеріали, анімацію і постановочні фрагменти. Їхнє поєднання дає змогу зіставити документальні факти з версіями подій, які поширювалися в російському інформаційному просторі. Такий підхід характеризує інформаційний і символічний опір [3].

Військовий опір представлено у фільмах «2000 метрів до Андріївки» (2025) Мстислава Чернова та «Люди зі сталі» (2024) Сергія Фоменка. У першій стрічці записи з нагрудних камер військових передають перебіг бойового завдання, обмеженість огляду та небезпеку просування. У другій увагу зосереджено на захисниках Маріуполя, перебуванні в полоні та зусиллях їхніх родин. Порівняння показує, що військовий опір у кіно охоплює як безпосередню участь у бойових діях, так і тривалу

боротьбу за повернення полонених.

Особистісний і психологічний опір розкривається у фільмі «Бачення метелика» (2022) Максима Наконечного. Історія військової, яка повертається з полону, зосереджена на наслідках пережитого насильства та складності повернення до повсякденного життя. Фрагментарна оповідь і звукове оформлення передають її внутрішній стан [4]. У фільмі «Буча» (2024) представлено громадянський та моральний опір. Історія евакуації цивільних під час окупації Київщини показує, як допомога іншим стає свідомим вибором в умовах небезпеки.

Висновки. Аналіз шести фільмів дозволив виокремити інформаційний, символічний, військовий, особистісний, психологічний, громадянський і моральний опір. Документальні стрічки переважно спираються на свідчення очевидців та архівні матеріали, тоді як художні використовують драматургію і засоби екранної виразності для відтворення особистого досвіду. Різні способи зображення війни доповнюють один одного та сприяють збереженню пам’яті про її події.

Список використаних джерел

1. Дробович А. 10 принципів меморіалізації війни. Український інститут національної пам’яті. 02.08.2024. URL: https://uinp.gov.ua/memorializaciya/9-pryncypiv-memorializaciyi-yakoyu-mozhe-buty-pamyat-pro-viynu.
2. «20 днів у Маріуполі» на Netflix: стала відома дата прем’єри. Укрінформ. 16.04.2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3853045-20-dniv-u-mariupoli-na-netflix-stala-vidoma-data-premeri.html.
3. Сорока І. Режисер «Залізних метеликів» Роман Любий про роботу над фільмом, реакцію глядачів і показ на Берлінале. Суспільне Культура. URL: https://suspilne.media/culture/392111-reziser-zaliznih-metelikiv-roman-lubij-pro-robotu-nad-filmom-reakciu-gladaciv-i-pokaz-na-berlinale/.
4. «Ми живемо в повоєнному суспільстві, навіть якщо більшість цього не помічає»: режисер «Бачення метелика» Максим Наконечний. Суспільне Культура. URL: https://suspilne.media/culture/438474-mi-zivemo-v-povoennomu-suspilstvi-navit-akso-bilsist-cogo-ne-pomicae-reziser-bacenna-metelika-nakonecnij/.